

Вдосконалення вертикальних комунікацій передбачено у центральній ланці всієї банківської структури країни – Національному банку України шляхом реалізації масштабного проекту автоматизації документообігу із залученням компанії "ЛАН Сервіс" (м. Київ), яка впроваджуватиме ЕСМ-систему DIRECTUM. Бізнес-Процеси банку мають бути чітко організовані, легко керовані, обмін задокументованою інформацією повинен проходити в оперативному режимі, що повністю виключатиме затримки в русі документів та їх втрату. Система DIRECTUM Capture and Transformation Services дозволить максимально ефективно працювати з устаткуванням, що вже давно встановлено у банку, але не використовувалося з повній мірі саме для занесення інформації з паперових документів у Систему. Система DIRECTUM Storage Services створюватиме оптимальні умови для зручного зберігання і швидкого доступу до документів будь-якого обсягу і змісту. Таким чином, забезпечуватиметься оперативність обробки службової кореспонденції, а також поліпшуватиметься виконавська дисципліна і комунікаційна взаємодія між всіма структурними підрозділами системи Національного Банку України [4].

Висновки

Отже, до основних заходів щодо вдосконалення управління комунікаційними процесами у банках можна віднести такі: забезпечення ефективності управління інформаційними потоками в банківській установі; використання при передачі повідомлень паралельно декількох каналів зв'язку (особисте спілкування, переписка, телефонні переговори, комп'ютерні засоби зв'язку, факсимільний зв'язок, засоби телевізійних і супутникових комунікацій); виявлення постійної уваги до процесів обміну інформацією (зустрічі з підлеглими, обговорення майбутніх змін, своєчасне складання звітів за результатами контролю); організація ефективної системи зворотніх зв'язків; практикування випуску інформаційних бюлетенів; забезпечення підвищення кваліфікації працівників банку; використання сучасних інформаційних технологій (відео- і он-лайн-конференцій і т.ін.).

Література

1. Рейтинг репутационной стабильности и коммуникативной эффективности [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lbi.liga.net/ratings/results>
2. Рубис И. Смета на имидж: как компании планируют свои PR-бюджеты на 2010год [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.botexpert.com.ua/Articles/Articles_632.html
3. Коломыцев, С.И. Маркетинговые коммуникации банковских услуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/ken-dotsent-kolomyitseva-si-marketingovyie-kommunikatsii-bankovskih-uslug/>
4. Национальный банк Украины выбрал DIRECTUM [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.directum.ru/3320997.aspx>

Надійшла 07.02.2012; рецензент: д. е. н. Д'яконова І. І.

УДК 336.142

О. В. КОРНІЄНКО

Класичний приватний університет м. Запоріжжя

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано наслідки вже реалізованих етапів бюджетної реформи; визначено зміни у структурі доходів загального та спеціального фондів місцевих бюджетів, що відбулись після введення Податкового та нового Бюджетного кодексів; сформульовано перспективи реформування міжбюджетних відносин в Україні.

In this article the effects of implemented budget reform stages are analyzed; the changes in the structure of general and special revenue funds of local budgets, that occurred as a result of the introduction of the Tax and new Fiscal Code are considered; the prospects for reform of intergovernmental relations in Ukraine are determined.

Ключові слова: міжбюджетні відносини, загальний фонд, спеціальний фонд, Податковий кодекс, Бюджетний кодекс, міжбюджетні трансферти.

Постановка задачі. Сьогодні в Україні спостерігається певний поштовх розвитку міжбюджетних відносин, які досить довгий час перебували у стані застою. Так, з 2010 року почала свою дію програма „Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава”. Ця реформа покликана забезпечити виконання стратегічного завдання регіональної політики: створення умов для сталого розвитку регіонів, забезпечення їх самодостатності та підвищення конкурентоспроможності. Але досі немає помітних результатів від запровадження реформи, які б свідчили про її ефективність. Це пов'язано з великою кількістю недоліків у нормативно-правовій базі, яка регламентує міжбюджетні відносини. Як наслідок, 86% доходів місцевих бюджетів формується на центральному рівні [6]. За таких умов постає нагальна проблема пошуку шляхів удосконалення міжбюджетних відносин в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міжбюджетним відносинам в Україні присвячені праці таких науковців, як Ю. Барський, О. Василик, Ю. Зінчук, Н. Крисюк, В. Опарін, Н. Парижак, М. Прокопенко, Л. Рябушка, І. Стефанюк, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрій та інших. Більшість авторів

досліджують лише загальні аспекти міжбюджетних відносин, таких, як теоретичні засади, та не торкаються питань перспектив їх реформування. Це й спонукало автора статті до проведення подальшого наукового пошуку.

Мета та завдання – проаналізувати стан міжбюджетних відносин в Україні та визначити перспективи їх реформування. Згідно з метою було поставлено наступні завдання:

- проаналізувати наслідки вже реалізованих етапів бюджетної реформи;
- визначити зміни у структурі доходів загального та спеціального фондів місцевих бюджетів, що відбулись внаслідок введення Податкового та нового Бюджетного кодексів;

- сформулювати перспективи реформування міжбюджетних відносин в Україні.

Виклад основного матеріалу. В Україні відбувається реформа міжбюджетних відносин, яка покликана забезпечити самостійність та підвищити конкурентоспроможність окремих регіонів. Сама реформа за розрахунком уряду має тривати чотири роки. На сьогодні вже реалізовано деякі етапи реформи:

- прийнято новий Бюджетний кодекс, яким у частині місцевих бюджетів передбачено цілий ряд норм, спрямованих на формування прогнозованої бюджетної політики, регіональне економічне зростання, збільшення фінансової самодостатності місцевих бюджетів, удосконалення міжбюджетних відносин;

- на основі нового Бюджетного кодексу України та з урахуванням положень прийнятого Податкового кодексу сформовано розрахункові показники місцевих бюджетів;

- новим Бюджетним кодексом України також закладено законодавчі підстави для запровадження середньострокового бюджетного планування на місцевому рівні та програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів, застосування яких передбачатиме формування бюджетної політики на якісно новому рівні;

- протягом 2011 року було прийнято основні нормативні документи для запровадження складання та виконання місцевих бюджетів за програмно-цільовим методом (акти Кабінету Міністрів України, накази Міністерства фінансів України, спільні накази Міністерства фінансів України з галузевими міністерствами) [1].

Але разом із тим невирішеними залишаються наступні проблеми:

1. Оскільки Бюджетний кодекс прийнято раніше, ніж Податковий, то в ньому не враховано деяких нових видів доходів місцевих бюджетів. Це створює умови, коли один законодавчий акт не відповідає іншому.

2. Відбувається зростання обсягів субвенцій на виконання інвестиційних проектів для регіонів, що є донорами, і могли б застосовувати схеми спільного фінансування.

3. Законодавчо невизначені умови та нормативи щодо встановлення загального обсягу додаткової дотації на вирівнювання фінансової забезпеченості та критерії її розподілу між місцевими бюджетами.

Для вирішення проблеми невідповідності Бюджетного та Податкового кодексів необхідно внести відповідні зміни до першого, особливо в частині доходів місцевих бюджетів.

Розглянемо структуру доходів загального фонду міського бюджету до і після прийняття Бюджетного та Податкового кодексів (табл. 1).

Таблиця 1

Структура доходів загального фонду міського бюджету

До 2011 р.	З 2011 р.
75% плати за землю для міського бюджету міста обласного значення	Плата за землю, що зараховується у повному обсязі до міського бюджету
	Податок на нерухоме майно
	Фіксований податок на доходи від підприємницької діяльності
	Плата за торговий патент на здійснення деяких видів підприємницької діяльності
	Штрафні санкції за порушення законодавства про патентування
	Штрафні санкції внаслідок невиконання укладених розпорядником договорів

Як бачимо з табл. 1, перелік доходів загального фонду міського бюджету у 2011 році значно збільшився, у порівнянні з минулими роками. Таким чином уряд намагається реалізувати завдання зміцнення фінансового забезпечення місцевих бюджетів та створити умови для самостійного розвитку регіонів.

Суттєві зміни відбулись і в структурі доходів спеціального фонду міського бюджету, що відображено у табл. 2.

Дані табл. 2 також свідчать про збільшення переліку доходів міського бюджету. Слід звернути увагу, що за Податковим кодексом плата за забруднення навколишнього середовища замінена екологічним

податком, а податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів замінено збором за першу реєстрацію транспортного засобу. Екологічний податок є не чим іншим, як ще одним опосередкованим податком, який враховується у ціну палива. Відміна податку з власників транспортних засобів, з одного боку, знижує податковий тиск на власників транспортних засобів, але, з іншого, – введення акцизу на паливо та екологічного податку компенсує відміну цього податку у доходах бюджету. Власники транспортних засобів не мають реального виграшу від відміни цього податку, адже акциз на паливо та екологічний податок суттєво підвищують вартість палива.

Таблиця 2

Структура доходів спеціального фонду міського бюджету	
До 2011 р.	З 2011 р.
Кошти від відчуження майна комунальної форми власності; плата за гарантії	Надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів
Податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів	Збір за 1-у реєстрацію транспортного засобу (зниження нормативу відрахувань з 70 до 50%)
20% обсягів надходжень від плати за забруднення навколишнього середовища	Плата за придбання торгових патентів пунктами продажу нафтопродуктів
	30% збору за проведення гастроляних заходів
	50% надходжень від сплати екологічного податку

Щоб визначити ефективність використання міжбюджетних трансфертів, необхідно розглянути їх склад. Для прикладу розглянемо склад міжбюджетних трансфертів, які отримав Запорізький обласний бюджет (табл. 3).

Таблиця 3

Аналіз складу міжбюджетних трансфертів Запорізького обласного бюджету у 2011 р. (тис. грн) [2]

Назва трансферту	План	Факт	% виконання плану	Відхилення (+, -)
Офіційні трансферти	1 960 098,0	1 925 584,9	98,2	-34 513,1
Дотації, в т.ч.	539 491,3	539 491,3	100,0	0,0
Дотації вирівнювання, що одержуються з Державного бюджету	448 319,2	448 319,2	100,0	0,0
Додаткова дотація з Державного бюджету на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів	65 460,2	65 460,2	100,0	0,0
Додаткова дотація з Державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення пальних станцій (відділень) екстреної, швидкої та невідкладної медичної допомоги	3 941,3	3 941,3	100,0	0,0
Додаткова дотація з Державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення виплат, пов'язаних із підвищенням рівня оплати праці працівників бюджетної сфери, в тому числі на підвищення посадового окладу працівника першого тарифного розряду Єдиної тарифної сітки та виплату допомоги випускникам вищих навчальних закладів, які здобули освіту за напрямами і спеціальностями медичного та фармацевтичного профілю	17 041,1	17 041,1	100,0	0,0
Додаткова дотація з Державного бюджету місцевим бюджетам на поліпшення умов оплати праці медичних працівників, які надають медичну допомогу хворим на заразну та активну форми туберкульозу	4 729,5	4 729,5	100,0	0,0
Субвенції з Державного бюджету	1 420 606,7	1 386 093,6	97,6	-34 513,1

Отже, як бачимо з табл. 3, у 2011 році обласний бюджет не отримав 34 513,1 тис. грн з запланованих субвенцій з Державного бюджету. В структурі дотацій найбільшу питому вагу (83,1%) мають дотації вирівнювання, що одержуються з Державного бюджету. Серед додаткових дотацій 71,8% займають дотації з Державного бюджету на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів. Таким чином

спостерігається значна залежність місцевого бюджету від дотацій з Державного бюджету. Це свідчить про не досить ефективну політику у сфері міжбюджетних відносин. Вважаємо, що в сучасних умовах розвитку української економіки слід надати можливість регіонам самостійно забезпечувати свої фінансові потреби. Особливо це стосується бюджетів-донорів, які мають таку можливість, але замість застосування механізму спільного фінансування прагнуть отримувати субвенції на інвестиційні програми з Державного бюджету.

Вважаємо завданням уряду у ході здійснення бюджетної реформи не тільки впровадження нових міжбюджетних інструментів, але й формування на місцевому рівні зацікавленості у високому рівні фінансової забезпеченості за рахунок власних доходів цих бюджетів та ефективного використання коштів. Застосування дотації на вирівнювання фінансової забезпеченості взагалі є неефективним, адже воно не стимулює місцеву владу до самостійного забезпечення власного регіону фінансовими ресурсами.

Вважаємо, що для зацікавленості місцевої влади у розвитку своєї адміністративно-територіальної одиниці необхідно створювати регіональні програми розвитку та включати їх до загальної програми розвитку держави з метою контролю виконання. При цьому місцева влада має звітувати не лише про виконання дохідної та видаткової частин бюджету, але й про рівень виконання регіональної програми, що має втілюватись у відповідних показниках результативності. В даному випадку мова йде не про відомі бюджетні програми, коли обирається певний напрямок роботи і під нього виділяються кошти, а про комплексну програму, що включатиме в себе вирішення питань за напрямками з деталізацією. Зазвичай, у річних звітах про виконання бюджету не деталізують, на що саме виділено кошти. На нашу думку, для того, щоб вирішити проблему непропорційного розподілу коштів та неконтрольованого їх витрачання, слід оприлюднювати напрямки витрачання бюджетних коштів з деталізацією за закладами та організаціями, що є одержувачами бюджетних коштів.

Загалом реформування міжбюджетних відносин в Україні є позитивним явищем на тлі сучасного розвитку вітчизняної економіки і за умови вдалого проведення усіх запланованих реформ має створити сприятливе соціально-економічне середовище для життя в нашій країні.

Висновки. Підсумовуючи сказане вище, можна зробити наступні висновки:

1. Проаналізовано наслідки вже реалізованих етапів бюджетної реформи. Встановлено, що в сучасному законодавстві є певні недоліки, які гальмують темпи впровадження бюджетної реформи. Перш за все, це стосується невідповідності деяких статей Податкового кодексу статтям Бюджетного кодексу.

2. Визначено зміни у структурі доходів загального та спеціального фондів місцевих бюджетів, що відбулись внаслідок введення Податкового та нового Бюджетного кодексів. Так, виявлено, що дохідна частина загального та спеціального фондів місцевих бюджетів збільшилась за рахунок введення нових податків та зборів, зокрема таких, як екологічний податок та збір за першу реєстрацію транспортного засобу.

3. Сформульовано перспективи реформування міжбюджетних відносин в Україні. Так, необхідно формувати умови, в яких місцева влада буде зацікавлена у пошуку власних джерел фінансування бюджетів та від вже застарілих дотацій переходити до нових методів фінансування.

Література

1. Інформація щодо діяльності тематичної робочої групи «Регіональний розвиток і реформа міжбюджетних відносин» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=295011&cat_id=288202.

2. Аналіз виконання обласного бюджету станом на 01.01.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zoda.gov.ua/news/14486/analiz-vikonannya-oblasnogo-bjudzhetu-standom-na-01.01.2012.html>.

3. Барський Ю.М. Теорія бюджетного стимулювання регіонального розвитку / Ю.М. Барський, Ю.М. Зінчук // Наукові праці КНТУ : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 11. – С. 223–229.

4. Парижак Н. Міжбюджетні відносини: оцінка і реформування / Н. Парижак // Економічний аналіз. – 2011. – Ч. 1. – Вип. 8. – С. 291–294.

5. Рябушка Л.Б. Теоретичні засади регулювання міжбюджетних відносин / Л.Б. Рябушка, М.В. Прокопенко // Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України. – 2011. – № 31. – С. 27–32.

6. Стефанюк І.Б. Актуальні аспекти міжбюджетних відносин у світлі нової редакції Бюджетного кодексу України / І.Б. Стефанюк, Н.Е. Крисюк // Фінанси України. – 2011. – № 2. – С. 86–96.

Надійшла 03.02.2012; рецензент: д. е. н. Салига С. Я.